

interview.

Acteur Ramsey Nasr zoekt schoonheid in de zinloosheid

‘Ik geniet van mijn zelfkastijding’

In de klassieker *La voix humaine* klampt een vrouw zich via de telefoon vast aan een relatie die voorbij is. Ramsey Nasr (42) brengt nu de onhoorbare, maar verguisde man aan de andere kant de van de lijn op de Bühne. ‘Als je niet wilt dat de wereld in een vuurzee verandert, dan moet je willen begrijpen.’

LOTTE BECKERS

‘Zo zinloos is dit. We hebben het hier al zo vaak over gehad. Het is niet wát je zegt, maar hoé. Je stem wordt anders. Kleiner. In het begin vond ik dat juist enorm schattig en aantrekkelijk. Alsof ik met een eekhoortje praatte. Ik voelde: bij jou moet ik moeite doen. Voorzichtig naderen. Je had iets kwetsbaar dat je extreem... verleidelijk maakte. Alleen... op den duur is het vooral extreem irritant.’

Uit: De andere stem, Ramsey Nasr

In *La voix humaine* van Jean Cocteau staat een vrouw alleen op de scène. Ze telefoneert met een man, het is het laatste, moeizame gesprek met haar ex-geliefde die gaat trouwen met een ander. Op het einde van het eenzijdige relaas – hem hoor je niet – berooft ze zich van het leven.

“Tot mijn verbazing werd die man vaak gezien als een harteloze bruto die er met een vandoor gaat met een ander”, vertelt schrijver en acteur Ramsey Nasr. “Dat vond ik gek, ik begreep niet waar dat vandaan kwam. Maar als je de tekst goed leest, dan spreekt hij kennelijk harde woorden uit en heeft hij van alles achtergehouden. Ik wilde weten waarom.”

Zeven jaar geleden bracht Toneelgroep Amsterdam deze monoloog uit 1928, met Halina Reijn als wanhopige vrouw. Nu vult Nasr met *De andere stem* de stiltes in en toont hij de andere kant van het verhaal. Deze keer staat hij alleen op

het podium, met een telefoon in zijn handen. Niet om de man te rehabiliteren, zo benadrukt hij, maar uit pure nieuwsgierigheid.

“Ik was geïntrigeerd door hun relatie. Hoe ze onontkoombaar met elkaar verstrengeld zijn, maar ook onontkoombaar niet voor elkaar bestemd. Zij blijft hem constant, ondanks alles wat hij haar vertelt, liefde en schatje noemen. Ze is ongelooflijk lief, maar uiteindelijk zit er iets van ontkenning in. Ze wil niet aanvaarden dat het voorbij is.”

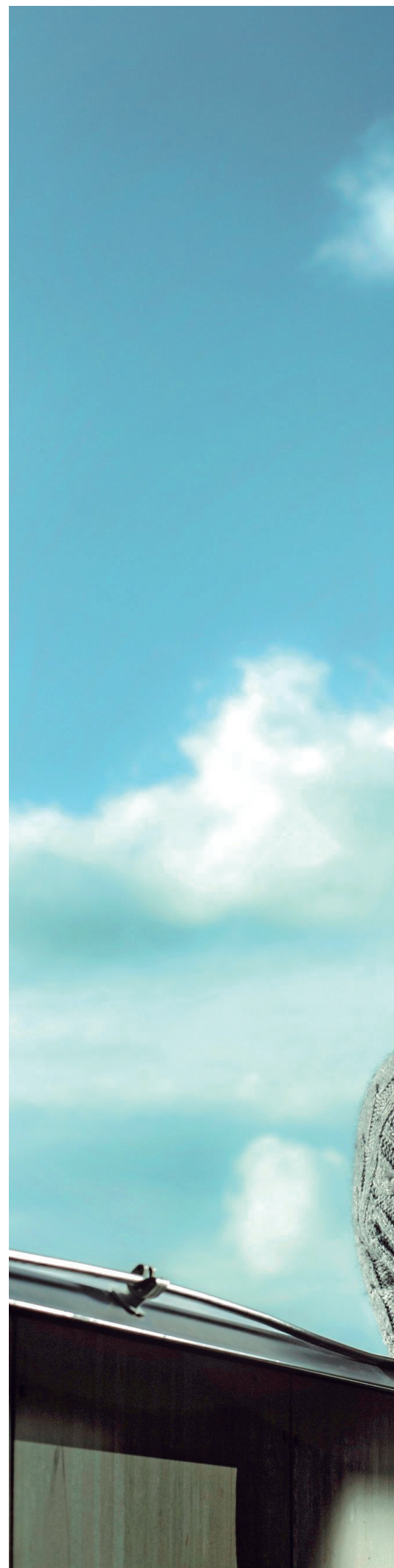
In jouw tekst is de vrouw manipulatief en labiel. Je lijkt de blaam voor de breuk bij haar te leggen.

Ramsey Nasr: “Totaal niet. Ik vind haar niet manipulatief, althans niet bewust. Zelfs al hou je intens van elkaar en doe je erg je best, dan nog kunnen patronen ontstaan en reageren geliefden steeds op dezelfde manier. Dat zie je voortdurend, alsof mensen niet meer weten dat er andere manieren bestaan om met elkaar om te gaan.

“Wat hij probeert, is loskomen van die ingesleten gewoontes. Hij is snoeihard, soms. Ik kan hem ook niet altijd volgen. Maar als je zo van elkaar hebt gehouden, dan moet je kennelijk iets vernietigen. Anders blijf je toch ontvankelijk voor elkaar.”

Is dat onvermijdelijk, zo'n wrede einde?

“Nee, ik denk dat het heel goed anders kan. Maar hier was geen sprake van een solide verhouding. Het verhaal van *La voix humaine* is een vrouw die

► Ramsey Nasr:
'Elke schrijver,
acteur of schilder
put uit zijn eigen
leven, maar er is
ook zoiets als
verbeelding en
fantasie. Dat is onze
grootste kracht.'

© FRANKY VERDICKT

leeft in dienst van haar relatie. Haar eigenwaarde en geluk ontleent ze aan die liefde. Ze is geen autonoom persoon en hij wordt gedwongen haar daarmee te confronteren.”

Hij verwijt haar dat ze niets onderneemt, dat ze een vrouw is die op bed ligt omdat ze wil weten 'wie ze is'.

“Dat is een van de wreedste zinnen uit het stuk. Maar ze is immobiel, verlamd. Je moet ook bestaán.

“Die man komt net terug van een Grieks eiland waar hij vluchtelingen heeft opgevangen. Hij heeft dode kinderen gezien en wanhopige familieleden. En ineens realiseert hij zich dat wat hij voorheen normaal vond in zijn relatie, eigenlijk absurd is. Zij blijft doorgaan over zichzelf, maar waar maakt ze zich in godsnaam druk over?

“Ik heb het ook al meegemaakt: de wereld lijkt geen zin meer te hebben bij persoonlijke tegenslag. Maar tegelijk weet je dat je gezond bent en alle kansen krijgt die je wilt. Toch laat je je door kleine obstakels onderuithalen.”

**Ik heb het ook
meegemaakt,
de wereld lijkt geen zin
meer te hebben bij
persoonlijke tegenslag'**

Irriteert die navelstaarderij je?

“Ik wil één ding duidelijk zeggen: deze woorden worden uitgesproken door een personage in een theaterstuk, niet door mij. Als schrijver is het erg leuk om slechte of tragische personages op te voeren die verkeerde keuzes maken en hen dingen te laten zeggen waar ik het volstrekt niet mee eens ben. Ik begrijp hem, maar haar ook.

“Het is ook leuk om vanop afstand, als door een microscoop, naar die twee beestjes te kijken. Dan begrijp je hun reacties beter. En kun je makkelijk zeggen: daar gaat hij in de fout en nu doet zij dit. Maar als je er middenin zit, dan neemt je lichaam het over en ben je overgeleverd aan hormonen en emoties. Liefde is een ziek ding, zoals mijn personage zegt. (*glimlacht*) Daar zit net de tragiek. Hij trekt de wereld in om vluchtelingen bij te staan maar is niet in staat geweest om zijn eigen vriendin te helpen.”

Is het indiscreet om te vragen in welke mate je hiervoor uit je eigen leven hebt geput?

“Ik vind dat geen indiscrete vraag, eerder irrelevant. Ik zou bijna per zinsdeel moeten gaan kijken waar ik iets vandaan heb. Elke schrijver, acteur of schilder put uit zijn eigen leven, maar er is ook zoiets als verbeelding en fantasie. Dat is onze grootste kracht. Ik denk dat ons empathisch vermogen van nature en zelfs technisch getraind is om mensen te begrijpen.” →

BIO

Ramsey Nasr

- ◆ Geboren op 28 januari 1974 in Rotterdam
- ◆ studeerde aan Herman Teirlinck, sloot zich daarna aan bij Het Zuidelijk Toneel
- ◆ Maakte in 2000 zijn debuut als dichter
- ◆ Was stadsdichter van Antwerpen en Dichter des Vaderlands
- ◆ Sinds 2013 actief bij Toneelgroep Amsterdam
- ◆ Ontving in 2015 de Louis d'Or voor rol in *The Fountainhead*
- ◆ Vanaf 12 april te zien in *De andere stem* (Kaaitheater)

Maar als jij beslist die man een stem te geven, wat zegt dat dan over jou?

“Toen ik vorig jaar de Louis d’Or (*prestigieuze Nederlandse theaterprijs, LB*) kreeg voor Howard Roark in *The Fountainhead*, zei de jury dat ze niet altijd konden opmaken in welke mate de uitspraken en het gedrag van mijn personage de persoon Ramsey Nasr weerspiegelden. Ik denk dat acteren net dat is.

“Ik heb laatst een gedicht over Vincent van Gogh geschreven. Daarvoor heb ik zijn brieven gelezen. Die zijn fenomenaal en het is mooi om zijn schilderijen te bekijken vanuit dat perspectief, maar het maakt zijn werken niet beter.”

Het valt op dat je sowieso weinig vertelt over je persoonlijk leven.

“Nou, ik vind dat ik net heel veel over mezelf praat. Was ik maar wat zwijgzamer in interviews. Ik vertel over mijn familie en Palestina. Dat is heel persoonlijk. En als je mijn poëzie goed leest en mijn theaterrollen bekijkt, dan heb je de hele persoon R. Nasr voor je liggen. Het lijkt me heerlijk om een componist of dirigent te zijn en alleen maar via abstractie mensen te ontmoeten.

“Ik vind het ook niet nodig om meer te vertellen. Ik hoef de persoonlijke roerselen van Jan Decler of Dostojevski niet te kennen. Ik ben niet nieuwsgierig naar hun favoriete gerecht en seksuele voorkeuren. Dat is leuk voor de lezer, ja. Maar ze worden er geen steek wijzer van.

“Ik vind dat veel kunstenaars daaraan hun eigenwaarde en bestaan ontleenen. Hoe minder je weet, hoe meer je de kunst kunt waarderen. En hoe verder van het kleine, particuliere leven, hoe beter het kunstwerk. Dat is een boude uitspraak, en die zal zeker niet altijd gelden, maar het is wel wat ik vind.”

De andere stem gaat in het Brusselse Kaaithheater in première, op luttele meters van de grens met Molenbeek. Zijn familie schrok toen Nasr hen dat vertelde. “Je lacht, maar dat is een logische reactie. Je krijgt daar toch een bepaald beeld van. Als ik naar Palestina ga, hoor ik ook dat ik moet opletten voor de Palestijnen. Ik vraag me dan af waar ze het over hebben.”

Even twijfelde hij of het wel gepast is, toneel spelen in de stad die net een mokerslag incasseerde. “Maar twee dagen na de aanslagen sprak ik met een Brusselse uitkrant over de voorstelling. Als zij willen doorgaan, dan doe ik dat ook.”

Ook Nasr blijft tobben over de recente uitwassen van blind geweld. “Je zit schijnbaar met een niet te stuiten kwaad in de mensen.” Hij wikt en weegt zijn woorden, zoekt de nuance. “Dit onderwerp roept enorme gevoelens op en ik voel me niet gerechtigd daar boude uitspraken over te doen. Zeker niet als Nederlander.”

Maar: “Ik heb niets tegen religie. Iedereen moet geloven wat die wil en fijn als daar goedheid uit voortkomt. Maar ik heb die lust of noodzaak om anderen te dwingen zich aan regels te houden die volgens jou goddelijk zijn, nooit begrepen. Als er een god is die gaat oordelen, dan is dat toch

‘Ik heb een grote bek en zie er totaal niet uit als een allochtoon, dat is mijn grote redding geweest’

goed geregeld? Jij gaat dan lekker naar de hemel, want jij doet alles wat god wil.

“Elke religie is daar vatbaar voor, dat vind ik heel eng. In Birma werd ik omvergeblazen door de kracht van het boeddhisme: mensen leven zo lang onder een totalitair regime, maar slagen er in intens goed, vriendelijk en oneindig gastvrij te zijn. Tot ik zag hoe de Rohingya (*moslimgemeenschap in Myanmar, LB*) werden afgeslacht door nationalistische boeddhisten die uiteindelijk dezelfde ideeën hebben als IS of extreemrechts in Israël: de ander moet dood. Moet wég.”

Als Palestijn denkt Nasr noodgedwongen al jaren na over Palestijnse zelfmoordterroristen: zijn dat beesten? “Niemand, uitgezonderd psychopaten, wordt geboren met de wil om anderen te doden.” Het heeft dan ook geen zin, vindt hij, om de aanhangers van IS beesten te

noemen. “Het is vervelend, bitter en triest. Maar de waarheid is: het zijn mensen.

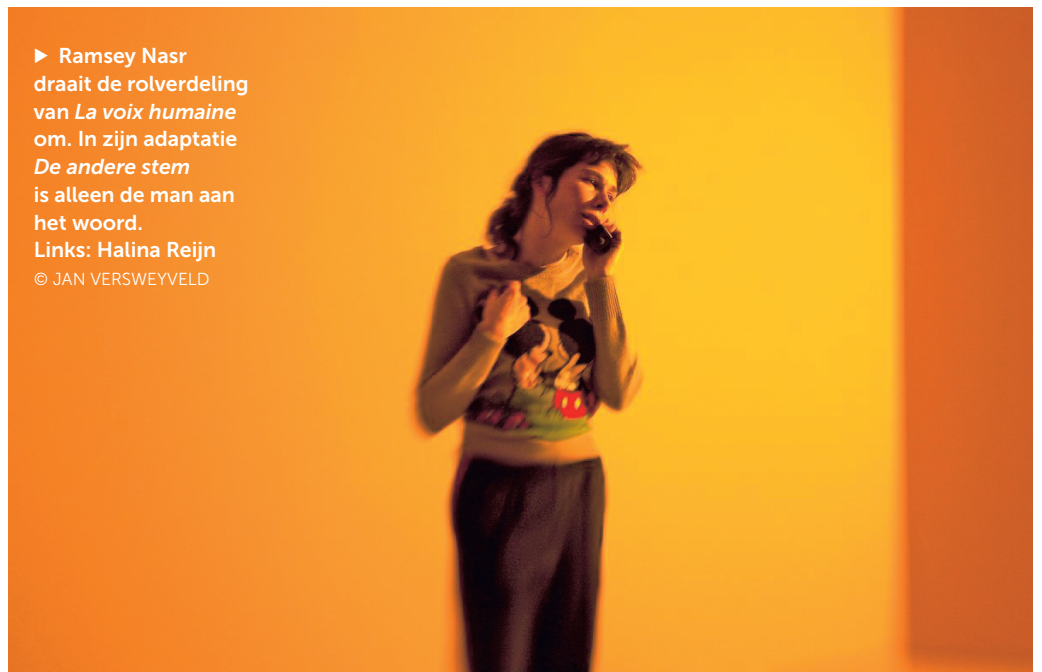
“Ik heb er geen verklaring voor, maar ik vind het de menselijke plicht om te kijken waar iets vandaan komt. Als je niet wilt dat de hele wereld in een vuurzee verandert, dan moet je ook willen begrijpen. Ik wil Hitler begrijpen, de moordenaar van Rabin (*Israëliisch premier die in 1995 vermoord werd door een orthodoxe jood, LB*) en de Israëli die het huis van een Palestijns gezin bestookt met brandbommen. Je kunt daar van alles van vinden. Maar als je weet hoe ze denken, dan kun je misschien het probleem benoemen en aanpakken.

“Ik ken veel voorbeelden van mensen naar wie niet geluisterd wordt, of die vergeten worden. Of die, erger nog, als dader worden gepresenteerd in plaats van slachtoffer. Mensen die al sinds 1948 in vluchtelingenkampen wonen. Gaza is nog steeds een maanlandschap en de beloofde hulp is nooit gekomen. En in Calais slapen gezinnen in de modder. Niemand wil daar aan herinnerd worden, want dat is niet fijn.

“Maar als zoiets generaties lang aanhoudt, dan komt er misschien een moment waarop enkel religie nog hoop en troost biedt: als het niet in dit leven gebeurt, dan misschien wel in een volgend. En als dat samenvalt met het gevoel niet begrepen te worden, intense haat en misschien ook een criminele ingesteldheid – want wie eerder aangehouden werd voor gewapende overval is geen frisse jongen die alleen maar zielig is – dan is dat als een lont die aangestoken wordt.

“Ik wil niet zeggen dat de aanslagen die nu plaatsvinden onze eigen schuld zijn, de verantwoordelijkheid ligt enkel bij die jongens zelf. Maar ik denk wel dat er omstandigheden zijn waarbij de doos van Pandora, in een mens, geopend kan worden. Zeker als je jong bent en eenvoudige oplossingen vindt op haatdragende

► Ramsey Nasr draait de rolverdeling van *La voix humaine* om. In zijn adaptatie *De andere stem* is alleen de man aan het woord.
Links: Halina Reijn
© JAN VERSWEYVELD

fora op het internet, die als een traag gif insijpelen. Ik denk dat je iedereen kunt hersenspoelen. Of nee, ik moet het anders zeggen: als je weet waartoe de mens in staat is, dan vind ik het te makkelijk is om stellig te zeggen 'dat zou ik nooit doen'.

Hij wil er nog één ding over zeggen. "Mijn overheersende gevoel van de laatste dagen is absolute woede. Dat voelde ik ook toen Ninive en Mosoel en Palmyra werden opgeblazen. Ik moest toen bijna overgeven. Het leedvermaak waarmee zogezegde afgodsbeelden van duizenden jaren oud voor altijd werden verwoest, dat behoort voor mij tot het absolute kwaad.

"Maar ik wil niet bitter worden. Je moet blijven zoeken naar een soort oplossing. Het is makkelijk om te zeggen dat we alle Syrië-strijders meteen moeten opsluiten of zelfs executeren. Maar dat betekent ook de doodstraf voor deze maatschappij.

"De Europese Unie is niet ontstaan uit een of ander nobel verlichtingsideaal, maar omdat we elkaar de hersenen bleven inslaan. Alles wat we nu hebben, bestaat omdat we verdere oorlog wilden voorkomen."

Zijn we dat aan het vergeten?

"Dat idee staat behoorlijk onder druk, ja. We lopen dronken op een dun koord. Er wordt nu gezegd dat je niet mag vergelijken, maar de wereldoorlogen waren geen uitzonderingen. Elke grote oorlog is ontstaan door de gedachte dat de ander de vijand was, ongedierte. En het zit in ons om de andere uit te moorden.

"In de Nederlandse stad Oss wordt al een paar weken gemanifesteerd tegen de opvang van welgeteld vier vluchtelingen. De ruiten van hun woning zijn meermaals ingegoooid en de manifestanten sluiten brandstichting niet uit. Er wordt letterlijk gesproken over ongedierte en

'Het is mooi dat we niet belangrijker zijn dan een bacterie. We staan niet verder dan een kwal'

rotzooi. 'Wat halen we hiermee binnen?' Dan moeten alle alarmbellen afgaan, vind ik.

"Het schisma wordt steeds groter en dat is precies waar IS op mikt. Ze willen een grote oorlog waarbij moslims niet anders kunnen dan zich bij hen aansluiten, omdat ze door het Westen zullen worden verstoten. Zoals Donald Trump en andere populistten zeggen: we moeten ze wantrouwen en weren, hun geloof is onverenigbaar met de democratische waarden. In combinatie met radicale moslims die inderdaad die waarden willen vernietigen, is dat een heel gevaarlijk mengsel."

Heb jij zelf, met je Palestijnse achtergrond, moeite gehad om aanvaard te worden?

"Ik heb een grote bek en zie er totaal niet uit als een allochtoon, dat is mijn grote redding geweest.

Het is pas als mensen je naam horen of niet weten wie je bent, dat ze denken dat daar weer iemand is die hun baan komt inpikken, of een crimineel.

"Weet je, jij brengt dit allemaal ter sprake, maar eigenlijk praat ik hier niet graag over. Het is niet zo dat ik hier een ei kwijt wil."

Je hebt je nochtans vaak over politiek uitgesproken.

"Omdat ik steeds bevraagd word. Het liefst zou ik geen dag met politiek bezig zijn. Ik vind het volstrekt oninteressant, al is het maar omdat ik meer vanuit een biologisch perspectief naar de dingen kijk. Het besef dat het menselijk ras over zoveel jaren weer uitsterft en dat alles wat wij doen totaal futiel is, heeft mij meer gevormd dan politieke discussies.

"Wij geloven dat Shakespeare, Mozart en Picasso er eeuwig zullen zijn en dat dat iets is om na te streven, maar over tienduizend jaar doen ze er niet meer toe."

Als alles futiel is, hoe geef je dan betekenis aan je eigen werk en leven?

"Je kunt niet anders. Als je geen enkele schoonheid vindt in die zinloosheid, dan kun je ten prooi vallen aan heel gevaarlijke gedachten."

En dat lukt je, om die schoonheid te zien?

"Dat lukt bijna iedereen, onbewust. Ik vind het mooi dat we niet belangrijker zijn dan een bacterie of een edelhart. We zijn niet verder geëvolueerd dan een kwal. Eigenlijk is een kwal beter, want die weet het al honderd miljoenen jaren in die vorm vol te houden. Dat is pas knap. De pest is de mens die de evolutie in snel tempo wegvaagt.

"Ik ben in Groenland, Spitsbergen en Antarctica geweest. Daar besef je pas dat je er totaal niet toe doet. Ik ben geneigd mezelf nogal belangrijk te vinden: een zoogdier, tweevoetig, een kunstenaar die in Amsterdam woont. Nou, mooier wordt het niet. (lacht)

"En dan sta je daar en begrijp je dat je plankton bent. Dat alles wat je zo belangrijk vindt in het dagelijks leven, een gedicht schrijven of lasagne maken, onzin is. Dat landschap heeft je niet nodig. Sterker nog, je aanwezigheid is storend. Als ik daar voetstappen achterlaat, dan vernietig ik een ecosysteem dat duizenden jaren nodig heeft gehad om vorm te krijgen.

"We zijn hier gewoon omdat het leven zich in een veranderende vorm doorgeeft. Dat is pijnlijk, maar misschien geniet ik van die zelfkastijding. Dat is dan mijn geloof. En een speedcursus nederigheid."

**De andere stem,
Ramsey Nasr en Ivo van Hove,
Toneelgroep Amsterdam
vanaf 12/4 in Kaaitheater, Brussel
kaaitheater.be**

**De tekst van De andere stem,
geschreven door Ramsey Nasr,
wordt uitgegeven door De Bezige Bij.**

